

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní studia – diplomacie

**Vývoj a současné aktivity peruánské
Světlé stezky**

(bakalářská práce)

Autor: Anna Ulrichová

Vedoucí práce: Ing. Jan Kochan

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne 21. května 2010

.....

Anna Ulrichová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce panu Ing. Janu Kochanovi za věnovaný čas, odborné vedení, důležité podněty a cenné připomínky, které přispěly ke zkvalitnění této práce.

Obsah

Úvod.....	1
1 Základní charakteristika Světlé stezky.....	3
1.1 Ideologie a cíl.....	3
1.2 Strategie a taktika.....	4
2 Historie Světlé stezky.....	7
2.1 Vývoj od vzniku do roku 1980	7
2.2 Vývoj 1980–1992.....	9
2.3 Vývoj od Guzmánova zatčení do roku 2000.....	13
3 Nedávná minulost a současnost Světlé stezky	15
4 Postoj prezidentů – boj jednotlivých vlád proti Světlé stezce.....	21
4.1 Belaúndeho administrativa.....	21
4.2 Garcíovo první funkční období.....	23
4.3 Fujimori.....	24
4.4 Paniagua, Toledo a znovu García	26
Závěr	29
Literatura.....	31
Seznam zkratk	35
Přílohy.....	36

Úvod

Světlá stezka, peruánská maoistická guerillová organizace, byla v době své největší „slávy“ v 80. letech a na počátku 90. let 20. století považována za nejnemilosrdnější a nejbrutálnější hnutí v Latinské Americe. Na svém kontě má mnoho lidských životů a bezesporu zasáhla velmi výrazně do dějin moderního Peru. Zpočátku byla Světlá stezka přijímána jen jako jedna z neškodných frakcí Komunistické strany Peru. V letech 1980 až 1992 pak ovšem reprezentovala nejsilnější a nejaktivnější protivládní sílu. Od poloviny 90. let minulého století aktivita organizace klesala a vypadalo to, že se organizace zcela rozpadne. V několika posledních letech se ale po období relativního klidu opět probudila k životu a začíná o sobě znovu dávat vědět. I když se jedná pouze o stín původní organizace, jejíž hlavní představitelé a mnozí stoupenci byli zatčeni, stále jde o hnutí, které významně ohrožuje peruánskou stabilitu.

Ideologický původ Světlé Stezky, dynamický vývoj tohoto hnutí, jeho vliv na dění v Peru, na politiku i na život obyčejných Peruánců v minulosti i přítomnosti mě inspiroval a motivoval k napsání této bakalářské práce, jejímž cílem je zhodnotit význam Světlé stezky pro vývoj Peru. Ke splnění tohoto cíle bude zapotřebí postupně dosáhnout několika dílčích cílů. Prvním z těchto podcílů bude vymezení ideologie Světlé stezky, druhým identifikace hlavních etap vývoje a jejich charakteristika a třetím pak analýza postavení Světlé stezky v současné společnosti. Z těchto dílčích cílů vyplývá i řazení jednotlivých kapitol práce.

V první kapitole se tedy budu zabývat tím, co to vlastně Světlá stezka je, odkud pochází její název, jaká jsou její ideologická východiska a cíl, kterého chtěla dosáhnout. Dále zmíním její strategii a taktiky, jež při svém boji používá, jak je přijímána mezinárodním společenstvím a odkud čerpá zdroje na svou existenci. Druhá kapitola bude zaměřena na historii této organizace. Budu po etapách charakterizovat její rozvoj od jejího vzniku a vymezím důležité události, které ovlivnily další vývoj Světlé stezky. Ve třetí kapitole se zaměřím na nedávnou minulost a současnost Světlé stezky, tedy na vývoj v posledních deseti letech, především pak na její současný nárůst aktivity po „znovuvzkříšení“ v roce 2007. V poslední kapitole se pak budu věnovat postojům jednotlivých peruánských prezidentů k této guerille, jak bojovaly nebo nebojovaly hlavy státu od roku 1980 proti Světlé stezce, a jak se stát proti nežádoucím aktivitám bránil.

Vzhledem k tomu, že k této problematice téměř zcela chybí zdroje psané česky, budu čerpat především ze zahraniční odborné literatury zabývající se tímto tématem (ať již publikace autorů – Peruánců, kteří sami přišli se Světlou stezkou do kontaktu, nebo autorů, kteří nepocházejí z Peru, ale problematikou Světlé stezky se dlouhodobě zabývají – často jde o univerzitní profesory), ze zpráv v zahraničním tisku a z publikací institutů, které se věnují zkoumání konfliktů (Heidelberský institut pro výzkum mezinárodních konfliktů, Uppsala Conflict Data Program). Důležitým zdrojem informací bude také závěrečná zpráva Comisión de la Verdad y Reconciliación¹. Vzhledem k tomu, že Světlá stezka je uzavřenou organizací, je velmi těžké o ní získávat aktuální informace. Proto se zprávy z jednotlivých zdrojů někdy značně liší, což může být problém při vypracovávání této práce.

¹ Komise pravdy a usmíření ustanovená v roce 2001 za účelem vyšetření a objasnění některých aspektů konfliktu odehrávajícího se v Peru v letech 1980–2000.

1 Základní charakteristika Světlé stezky

Světlá stezka je teroristická organizace, která v duchu maoismu bojovala za novou, komunistickou společnost v Peru. Z guerilly, která byla soustředěná na venkově, se velmi rychle rozšířila do většiny oblastí Peru a stala se každodenní realitou peruánské společnosti.

1.1 Ideologie a cíl

Co se týče ideologie, hlásila se Světlá stezka k marxistickým idejím José Carlose Mariáteguiho² a Mao Ce-tunga. Tyto ideje byly interpretovány vůdcem Světlé stezky Abimaelem Guzmánem, který je aplikoval na tehdejší peruánskou společnost. Guzmán tvrdil, že po smrti Mariáteguiho se Komunistická strana Peru odchýlila od své revoluční cesty a že je tedy třeba vrátit se k ní. Z Maova učení si Světlá stezka přisvojila koncept „lidové války“ založené na podpoře venkovského obyvatelstva, které v peruánské společnosti převládalo. Ovšem peruánská společnost byla zcela odlišná od té čínské, proto byla snaha Světlé stezky napodobit čínský vzor většinou odsuzována. Světlá stezka ve své strategii na převzetí moci vědomě a hrdě dodržovala zásady a pokyny Maa. Zároveň odmítala spolupracovat s ostatními marxistickými skupinami v zemi, dokonce jejich představitele i vraždila.

Ústřední roli v organizaci hrál její vůdce Abimael Guzmán. Udával směr, jakým se bude Světlá stezka ubírat. Organizace byla založena na jeho kultu osobnosti. Svým stoupencům se jevil jako geniální, všudypřítomný vůdce s téměř nadlidskými schopnostmi a proto bez zaváhání přijímali jeho názory, stanoviska, plnili jeho příkazy a byli mu bezmezně oddáni.³ Guzmán sám sebe označoval za „čtvrtý meč marxismu“ (první tři tvořili Marx, Lenin a Mao) a jeho největším vzorem se stala Čína v době Kulturní revoluce. Svou moc upevňoval vyháněním nebo vražděním těch, kteří s ním nesouhlasili.

Cílem Světlé stezky bylo svržení stávající peruánské – podle nich – buržoazní vlády, nastolení lidového revolučního režimu a vytvoření nového dokonalého

² José Carlos Mariátegui (1894–1930) byl zakladatelem peruánské Socialistické strany (*Partido Socialista*), která vznikla v roce 1928 a která v roce 1930 změnila název na Komunistickou stranu Peru (*Partido Comunista Peruano*). (ROEDL, B. *Dějiny Peru a Bolívie*. Praha: Lidové noviny, 2007. str. 213)

³ SCHEINA, R. L. *Latin America's Wars Volume II: The Age of the Professional soldier, 1900–2001*. Dulles: Brassey's, 2003. str. 371.

komunistického peruánského státu založeného na učeníh Mariáteguiho a Maa. Toho chtěl Guzmán dosáhnout iniciováním „lidové války“, která by se postupně rozšiřovala do všech venkovských oblastí Peru, získala by nad nimi kontrolu, časem by obklopila města a nakonec by je přemohla.⁴

Název Světlá stezka (španělsky *Sendero Luminoso*, anglicky *Shining Path*, německy *Leuchtender Pfad*) byl odvozen z Mariáteguiho hesla „*Avanzar por el Sendero Luminoso*“ („Kupředu po zářící stezce“).⁵ Oficiální název byl Komunistická strana Peru Světlé stezky José Carlose Mariáteguiho (*Partido Comunista del Perú en el Sendero Luminoso de José Carlos Mariátegui*), ovšem známá je pod zkratkou Světlá stezka.

1.2 Strategie a taktika

Světlá stezka si vytyčila při svém boji proti peruánské vládě pětiúrovňovou strategii. Prvním stupněm byla agitace a ozbrojená propaganda (tato fáze zahrnovala nábor a trénink nových členů v izolovaných oblastech vysočiny), druhým stupněm byly sabotáže proti peruánskému socioekonomickému systému, třetím zevšeobecnění lidové války (iniciování boje nejprve na venkově a jeho následné rozšíření do měst), čtvrtým pak dobytí a expanze základny stoupenců a posilování guerillové armády. Konečně posledním pátým stupněm mělo být dosažení všeobecné občanské války, obléhání měst a konečné zhroucení státní moci.⁶

Od konce 70. let Světlá stezka pořádala národní kongresy, během kterých jednala o strategii a ideologii. Tyto dvě oblasti byly v rámci hnutí centralizované. Ovšem co se týče taktiky, ta nebyla zcela sjednocená a oblastní velitelé disponovali značnou svobodou a mohli jednat podle svého uvážení.⁷

Při získávání podpory obyvatelstva Světlá stezka volila nejprve cestu přesvědčování a ideologické propagandy. Až pokud toto selhalo, přešla na nátlakové techniky a násilné metody. Ve svém boji proti peruánskému státu se Světlá stezka uchýlovala k masakrům civilního obyvatelstva, ničení infrastruktury a chtěla dosáhnout toho, o čem snil vůdce kambodžských Rudých Khméru Pol Pot – vytvoření

⁴ McCORMICK, G. H. *The Shining Path and the Future of Peru*. Santa Monica: RAND Corporation, 1990. str. 15.

⁵ ROEDL, B. *Dějiny Peru a Bolívie*. Praha: Lidové noviny, 2007. str. 227.

⁶ MASTERSON, D. M. *Militarism and politics in Latin America: Peru from Sánchez Cerro to Sendero Luminoso*. New York: Greenwood Press, 1991. str. 277.

⁷ SCHEINA, R. L. *Latin America's Wars Volume II: The Age of the Professional soldier, 1900–2001*. Dulles: Brassey's, 2003. str. 361.

komunistické společnosti založené na podpoře venkovského obyvatelstva. Stoupenci Světlé stezky ji nepovažovali a zřejmě stále nepovažují za teroristickou organizaci, ale spíše za revoluční hnutí, které bylo od roku 1980 plně zapojeno do války proti společenskému řádu. Své akce, vykládané pozorovateli většinou jako teroristické, obhajovali členové pouze jako nezbytnou součást dlouhodobého boje za převzetí moci v zemi.⁸ Světlá stezka je ale Spojenými státy⁹ i Evropskou unií¹⁰ uváděna na oficiálním seznamu teroristických organizací. Od počátku 80. let totiž využívala terorismus jako hlavní nástroj prosazování svých zájmů.

K dalším důležitým nástrojům vedoucím k podkopávání stability státu se řadí bombové útoky, sabotáže nebo vraždy. Pro sabotáže si Světlá stezka vybírala především cíle, jejichž oprava nebo náhrada byla velmi drahá a jejichž zničení mělo dopad na život co největšího počtu Peruánců. Jejimi oblíbenými cíli byly sloupy vedení vysokého napětí (v roce 1984 zničila osm sloupů v údolí Mantaro, čímž ponořila do tmy třetinu země)¹¹ nebo ropovody. V městech se soustředila na turistické atrakce, obchody a zahraniční ambasády. Napadeny byly indická, izraelská, sovětská, americká a čínská¹² ambasáda, čímž chtěla Světlá stezka zdůraznit nacionální charakter hnutí.¹³

Ovšem nejčastěji používanou taktikou v tažení za ovládnutím peruánského venkova bylo cílené zabíjení. Hned po převzetí moci ve vesnici *senderisté* (stoupenci Světlé stezky) popravili místní představitele, velkostatkáře, odborové předáky, cizince či kněze a vyhrožovali smrtí těm, kteří se odmítli přizpůsobit jejich požadavkům. Zabíjení byli také vysocí státní úředníci a politici. Těmito akcemi chtěla Světlá stezka demonstrovat neschopnost policie poskytovat ochranu, znepokojit své protivníky a podnítit pocity nespravedlnosti.¹⁴

⁸ PALMER, D. S. The revolutionary terrorism of Peru's Shining path. In *Terrorism in context*. University Park: Pennsylvania State University Press, 1995. Kapitola 7, str. 250.

⁹ U. S. Department of State. *Foreign Terrorist Organizations*. [online]. Zveřejněno 19. 1. 2010 [cit. 2010-03-28]. URL: <<http://www.state.gov/s/ct/rls/other/des/123085.htm>>.

¹⁰ EUR – Lex. *Rozhodnutí Rady 2009/1004/SZBP ze dne 22. prosince 2009, kterým se aktualizuje seznam osob, skupin a subjektů, na něž se vztahují články 2, 3 a 4 společného postoje 2001/931/SZBP o uplatnění zvláštních opatření k boji proti terorismu*. [online]. Zveřejněno 23. 12. 2009 [cit. 2010-03-28]. URL: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:346:0058:01:CS:HTML>>.

¹¹ SCHEINA, R. L. *Latin America's Wars Volume II: The Age of the Professional soldier, 1900–2001*. Dulles: Brassey's, 2003. str. 366.

¹² Světlá stezka sice obdivovala Mao Ce-tunga, ale reformní Čínu po nástupu Deng Xiao Pinga odsuzovala.

¹³ SCHEINA, R. L. *Latin America's Wars Volume II: The Age of the Professional soldier, 1900–2001*. Dulles: Brassey's, 2003. str. 360.

¹⁴ tamtéž, str. 362.

Světlá stezka se lišila od ostatních revolučních hnutí v Latinské Americe tím, že neudržovala žádná spojení s jinými skupinami nebo státy. Vůči vládám Sovětského svazu, Kuby, Jižní Korey, USA, Číny po Maově smrti a mnoha dalším chovala nepřátelství. Světlá stezka také neobdržela žádnou významnou pomoc od externího zdroje. Zdroji financí byly zpočátku finanční dary od sympatizantů nebo výnosy z vyvlastnění majetku vlastníků půdy, kteří byli shledáni nepřátelskými vůči metodám Světlé stezky. Co se týče zbraní, organizace se vyzbrojovala zejména pomocí krádeží zbraní či výbušnin. Po zapojení se do obchodu s drogami čerpala finance především z něj, ať už šlo o poplatky placené pašeráky za průjezd oblastí, nebo o ty, které museli platit pěstitelé koky a její zpracovatelé, aby jim Světlá stezka poskytovala ochranu. Šlo o výhodné spojení, které ročně Světlé stezce přinášelo desítky milionů dolarů, jež mohly být využity v boji.¹⁵

¹⁵ TARAZONA-SEVILLANO, G. The Organization of Shining Path. In *The Shining Path of Peru*. New York: St. Martin's Press, 1994. Kapitola 9, str. 203.

2 Historie Světlé stezky

Světlá stezka zažila za dobu své existence jak velmi úspěšná období, tak i období, kdy téměř nefungovala a její aktivita byla velmi malá. Následující podkapitoly jsou věnovány její historii. Ta je rozdělena do několika časově určených etap, většinou ohraničených událostmi, které byly pro Světlou stezku důležitými mezníky ve vývoji.

2.1 Vývoj od vzniku do roku 1980

Světlá stezka se začala formovat již v 60. letech 20. století. V té době zřejmě nikdo nepředpokládal, že se během příštích let stane nejsilnějším, nejničivějším a nejbrutálnějším guerillovým hnutím v Latinské Americe. Její vznik je úzce spjat s Univerzitou San Cristóbal de Huamanga v Ayacuchu. Tam působil jako profesor filozofie Abimael Guzmán Reynoso. Ten inicioval vznik Světlé stezky a stál v jejím čele až do svého zatčení v roce 1992. Svými stoupenci si nechával říkat *Presidente Gonzalo* (Předseda Gonzalo).

Jedním z důvodů, proč se hnutí ujalo právě v Ayacuchu, byl ten, že tento region byl v době vzniku Světlé stezky nejchudší částí Peru, měl nejnižší příjem na osobu ze všech 24 regionů, do nichž bylo Peru rozdělené, a velmi nízký životní standard. Roli také sehrála izolovanost a odlehlost tohoto regionu. Stát ho zanedbával i co se týče prostředků plynoucích z vládního rozvojového programu.¹⁶ Podobné problémy měly také sousední regiony Apurímac a Huancavelica, do kterých se Světlá stezka rychle rozšířila.

V roce 1964 (po čínsko – sovětské roztržce v roce 1963) se Komunistická strana Peru (*Partido Comunista Peruano*, PCP) rozdělila na pročínskou a prosovětskou frakci. Ideologický rozdíl mezi těmito dvěma frakcemi byl především v jejich názoru na úlohu ozbrojeného boje při boji o moc. Prosovětská frakce (vedená Jorgem del Prado)¹⁷ chtěla upustit od násilí a vítězství dosáhnout mírovými prostředky, kdežto pročínská frakce, která se nazvala PCP – *Bandera Roja* (Rudý prapor), se hlásila k ozbrojenému boji a hlásala, že revoluce, která nastolí nový režim, bude mít počátek na venkově, kde dojde

¹⁶ Uppsala University. *Uppsala Conflict Data Program*. [online]. Zveřejněno 2008 [cit. 2010-03-16]. URL: <http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=126®ionSelect=5-Southern_Americas#>.

¹⁷ MASTERSON, D. M. *Militarism and politics in Latin America: Peru from Sánchez Cerro to Sendero Luminoso*. New York: Greenwood Press, 1991. str. 276.

k mobilizaci rolnictva.¹⁸ Guzmán si zvolil pročínskou cestu. V roce 1970 se pak Rudý prapor rozdělil na dvě části: Rudý prapor a Světlou stezku (*PCP – Sendero Luminoso*).¹⁹

V prvních letech své existence se Světlá stezka zabývala především nábořem nových stoupenců a politickou činností. Jak již bylo řečeno, začala se formovat na univerzitě v Ayacucho a postupně se vzdělávací oddělení na univerzitě dostalo pod její víceméně přímou kontrolu. Jádrem Světlé stezky bylo tvořeno univerzitními profesory a studenty, ti se pak při rekrutování nových stoupenců zaměřili na venkovské obyvatelstvo. Část absolventů se stala učiteli na venkově, kde pak šířili Guzmánovy myšlenky. Mnoho ze sympatizantů byli studenti pocházející z venkova, ženy nebo původní indiánské obyvatelstvo z And. Senderisté dokázali využít špatné politické, sociální a ekonomické situace²⁰, ve které se v té době Peru nacházelo, k získávání stoupenců především z řad chudého venkovského obyvatelstva nebo nezaměstnaných obyvatel měst. Slibovali, že skončí s chudobou, nerovností a opomíjením venkovských oblastí státem. V případě původních indiánů zneužívali různé primitivní pověry, jako například tu o prorokovaném návratu inckého krále, kterým měl být podle Světlé stezky právě její vůdce Guzmán. Tím se jim podařilo vytvořit silnou základnu sympatizantů především v regionech Ayacucho a Apurímac.

Nabírání nových členů probíhalo s největší obezřetností, což přispělo ke zmaření pokusů o infiltraci příslušníků vojenských jednotek. Samotný proces integrování nováčků mohl trvat až tři roky. Uchazeči museli splnit několik úkolů, jejichž obtížnost a nebezpečnost se postupně zvyšovala. Tyto úkoly měly prověřit jejich oddanost a spolehlivost. Posledním úkolem, kterým byla integrace završena, byla vražda nějakého nepřítele Světlé stezky.²¹ Aktivní členové Světlé stezky byli organizováni

¹⁸ McCORMICK, G. H. *The Shining Path and the Future of Peru*. Santa Monica: RAND Corporation, 1990. str. 4.

¹⁹ OSBORN, R. On the Path of Perpetual Revolution: From Marx's Millenarianism to Sendero Luminoso. *Totalitarian Movements & Political Religions* [online]. March 2007, vol. 8, iss. 1, str. 121. [cit. 2010-03-25]. URL: <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=30h&AN=24233075&lang=cs&site=ehost-live>>.

²⁰ Peru procházelo v té době nejhorší hospodářskou recesí od roku 1930. Země se zadlužovala, inflace rostla (z 61 % v roce 1980 na 125 % v roce 1983) a nezaměstnanost stoupala. A důvěra lidí ve vládu díky tomu klesala. (ROEDL, B. *Dějiny Peru a Bolívie*. Praha: Lidové noviny, 2007. str. 226).

²¹ MASTERSON, D. M. *Militarism and politics in Latin America: Peru from Sánchez Cerro to Sendero Luminoso*. New York: Greenwood Press, 1991. str. 278.

do pětičlenných buněk, které se skládaly z vedoucího (měl na starost především taktiku a používání výbušnin) a čtyř dalších členů.²²

Během několika let si dokázala Světlá stezka vytvořit dostatečnou základnu sympatizantů a bojovníků, což jí umožnilo vydat se v roce 1980 násilnou cestou boje. Tato fáze boje nastala po navenek klidné etapě vývoje Světlé stezky, která ovšem své členy na ozbrojený boj intenzivně připravovala již od roku 1977²³, v době, kdy se vojenská vláda připravovala na předání moci zpět civilní vládě.

2.2 Vývoj 1980–1992

17. května 1980 provedla Světlá stezka první násilný útok proti vládě, když den před prezidentskými volbami zaútočilo pět jejích stoupenců na volební místnost ve městě Chuschi (region Ayacucho) a spálili volební urny.²⁴ Tímto aktem ukončila Světlá stezka desetiletí nenásilné aktivity a začala svou válku proti peruánskému státu. Podle závěrečné zprávy Komise pravdy a usmíření (*Comisión de la Verdad y Reconciliación*, CVR), která byla zveřejněna 28. srpna 2003, „bezprostřední a stěžejní příčinou rozpoutání vnitrostátního ozbrojeného konfliktu bylo rozhodnutí Světlé stezky začít ozbrojený boj proti peruánskému státu proti vůli zdrcující většiny Peruánců, mužů a žen, a v době, kdy byla díky svobodným volbám nastolena demokracie.“²⁵ Během následujících dvou let se postupně její cíle měnily, z počátečního napadání symbolů státu (např. vládních úřadů) až ke guerillové válce proti příslušníkům policie a bezpečnostních složek. Stala se největší a nejefektivnější ozbrojenou opozicí v zemi a tím i přímou hrozbou peruánské vlády. Používala stejné metody jako již zmiňovaní Rudí Khmérové v Kambodži. V říjnu 1981 byl v regionu Ayacucho vyhlášen první výjimečný stav. To umožnilo Limě vyhlásit v hlavním městě tohoto regionu striktní

²² MASTERSON, D. M. *Militarism and politics in Latin America: Peru from Sánchez Cerro to Sendero Luminoso*. New York: Greenwood Press, 1991. str. 279.

²³ GORRITI, G. *The Shining Path: a history of the millenarian war in Peru*, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1999. str. 46.

²⁴ SCHEINA, R. L. *Latin America's Wars Volume II: The Age of the Professional soldier, 1900–2001*. Dulles: Brassey's, 2003. str. 360.

²⁵ Comisión de la Verdad y Reconciliación. *Informe Final. Conclusiones Generales*. [online], str. 317. Zveřejněno 23. 8. 2003 [cit. 2010-04-03]. URL:

<<http://www.cverdad.org.pe/ifinal/pdf/TOMO%20VIII/CONCLUSIONES%20GENERALES.pdf>>. (přeloženo autorem)

zákaz vycházení, pozastavit určitá ústavní práva ve snaze porazit Světlou stezku a otevřelo cestu k prvnímu koordinovanému použití síly proti guerille.²⁶

Od roku 1982 Světlá stezka ve svých útocích ještě přitvrdila. V březnu toho roku její přívrženci provedli masivní útok na vězení v Ayacuchu, kde bylo drženo mnoho senderistů, a po pětihodinovém boji osvobodili všechny vězně.²⁷ Počet obětí konfliktu mezi Světlou stezkou a vládou se v tomto roce odhaduje na 527.²⁸ V následujícím roce se konflikt ještě dále vystupňoval, přerostl ve válku, počet obětí se znovu zvýšil. V květnu vyhlásil prezident Belaúnde v mnoha oblastech Peru výjimečný stav. Na konci roku Světlá stezka vyhlásila dvouleté příměří, které bylo ovšem záhy porušeno jejími vlastními stoupenci.

Jak můžeme vidět z předchozího výčtu, postupem času se Světlá stezka stávala militantnější a více násilná. Nezvyšovala se ovšem pouze intenzita útoků. Rozšiřovala se také územní rozloha, na které organizace operovala. Masivní protipovstalecká kampaň, kterou v roce 1983 spustila vláda, sice zabránila udržení stálé územní základny v Ayacuchu a Apurímacu, ale vedla k expanzi operací povstalců do jiných částí země. Světlá stezka otevřela nové fronty.

Někteří senderisté se přesunuli na jih do oblasti Puno, kde chtěli vytvořit koridor do Bolívie, kterým by mohly proudit zásoby, jiní na sever centrální části Peru do horských regionů Junín, Huánuco a Pasco. Především Junín byl pro strategii Světlé stezky velmi důležitý, protože to byl prvořadý zdroj potravin, vody a elektrické energie pro Limu, jejíž zničení bylo jedním z cílů Světlé stezky. Během druhé poloviny roku 1984 Světlá stezka přesunula některé své aktivity z regionu Ayacucho na severovýchod do oblasti deštného pralesa (údolí Horní Huallagy), kde se pěstovala koka (surovina na výrobu kokainu) a kvetlo zde obchodování s drogami. Tady můžeme nalézt počátky spolupráce Světlé stezky s producenty koky a pašeráky drog.²⁹ Do poloviny 80. let se

²⁶ McCORMICK, G. H. *The Shining Path and the Future of Peru*. Santa Monica: RAND Corporation, 1990. str. 16.

²⁷ tamtéž, str. 16.

²⁸ Uppsala University. *Uppsala Conflict Data Program*. [online]. Zveřejněno 2008 [cit. 2010-03-16]. URL: <http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=126®ionSelect=5-Southern_Americas#>.

²⁹ Až do roku 1996 bylo Peru největším světovým producentem koky na světě. Pak toto prvenství zaujala Kolumbie. (CIA. *The World Factbook*. [online]. Zveřejněno 14. 4. 2010 [cit. 2010-04-16]. URL: <[>](https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pe.html).)

působnost Světlé stezky rozšířila do všech peruánských hornatých regionů, na území Limy a venkovských oblastí u hranic s Ekvádorem na severu a s Bolívií na jihu.³⁰

Protipovstalecká kampaň vedená vládou měla také jiný důsledek. V některých případech přispěla k zesílení ochoty obyvatelstva spolupracovat se Světlou stezkou. V boji proti guerille se totiž armáda nevyhýbala porušování lidských práv obyčejných civilistů³¹, což v některých oblastech vedlo k posílení vazeb mezi Světlou stezkou a obyvatelstvem – Světlá stezka byla chápána jako menší zlo než armáda. Agresivita ze strany armády vedla také k tomu, že se v některých oblastech vytvořily tzv. *rondas campesinas*. Šlo o venkovské obranné hlídky, které se rozšířily především v oblastech Ayacucho, Apurímac a Huancavelica. *Rondas* byly tvořeny rolníky, kteří bojovali proti Světlé stezce. Tito *ronderos* zároveň nechtěli, aby v oblastech, kde žili, operovala armáda v rámci své kruté protipovstalecké kampaně, proto se rozhodli bránit si svůj majetek a životy sami. Ačkoliv vojenské vybavení *rondas campesinas* nebylo příliš dobré, v boji proti senderistům měli poměrně úspěch, který pramenil především z dokonalé znalosti místních podmínek a terénu.

V letech 1983–1984 způsobila armádní protipovstalecká kampaň Světlé stezce velké škody, v důsledku čehož došlo v letech 1986 a 1987 ke snížení intenzity konfliktu. Ovšem organizace se brzy přizpůsobila novým způsobům a oblastem boje a násilí opět ke konci 80. let vzrostlo. V té době se možnost, že tento ničivý boj mezi Světlou stezkou a vládou, v němž se obě strany dopouštěly řady krutostí, bude pokračovat po mnoho následujících let, jevila jako velmi reálná. Obětmi útoků se stávalo civilní obyvatelstvo, Světlá stezka nerozlišovala, zda jde o muže, ženy, děti, starší osoby či invalidy.³²

Postupně Světlá stezka navázala blízké vztahy s pěstiteli koky (především v oblasti údolí Horní Huallagy). Hájila jejich zájmy tím, že přispívala ke snižování efektivity vládních programů na vymýcení koky, ke zvyšování cen, za které koku vykupovali překupníci, a účtovala překupníkům významné sumy za bezpečný průjezd. Výměnou za to dostala od pěstitelů jejich podporu. Podpora široké veřejnosti v oblasti

³⁰ KENT, R. B. Geographical dimensions of the Shining Path insurgency in Peru. *Geographical Review* [online]. Oct. 1993, vol. 83, no. 4, str. 446. [cit. 2010-03-10]. URL: <<http://www.jstor.org/stable/215825>>.

³¹ V červenci 1984 byly nalezeny hromadné hroby obětí nezákonných poprav páchaných armádou, což vyvolalo mezinárodní skandál.

³² del PINO, P. Family, Culture, and „Revolution“: Everyday Life with Sendero Luminoso. In *Shining and other paths: war and society in Peru, 1980–1995*. Durham: Duke University Press, 1998. Kapitola 5, str. 167.

údolí Horní Huallagy se tedy zakládala spíše na společném zájmu ochránit a rozšířit produkci koky, než na ztotožňování se veřejnosti s maoistickou ideologií Světlé stezky.³³

Na přelomu 80. a 90. let dosáhla Světlá stezka svého vrcholu. Počet senderistů se odhadoval na 10 000³⁴ a na více než polovině území Peru byl vyhlášen výjimečný stav. V té době se organizace zaměřila na městské cíle, především na Limu. Nejprve potřebovala získat podporu v chudinských čtvrtích, které Limu obklopují. Tam se snažila proniknout do lidových hnutí, jež zde působila, a získat nad nimi kontrolu. Postupovala podle své strategie uplatňované již na venkově, tedy nejprve přesvědčování, pak násilí.³⁵ V roce 1990 oznámila, že dosáhla čtvrtého stupně své strategie. Na počátku 90. let už byla tak silná, že mnoho lidí předpovídalo její vítězství nejpozději do pěti let.³⁶ Jejich předpovědi by se zřejmě vyplnily, nebýt toho, že v roce 1990 zvítězil v prezidentských volbách Alberto Fujimori, který vyhlásil nemilosrdnou válku guerillám³⁷, především pak Světlé stezce. Tato válka přinesla celkem brzy své ovoce. V září 1992 byl zatčen Abimael Guzmán a spolu s ním několik čelních představitelů Světlé stezky, čímž dosáhla vláda významného úspěchu v boji proti guerillám a Světlá stezka díky tomu nikdy nedosáhla pátého stupně své strategie. Funkčním obdobím prezidenta Fujimoriho se blíže zabývá kapitola 4. 3.

³³ GONZALES, J. E. Guerrillas and Coca in the Upper Huallaga Valley. In *The Shining Path of Peru*. New York: St. Martin's Press, 1994. Kapitola 6, str. 129.

³⁴ Ohledně počtu senderistů se zdroje velmi liší, protože zjistit jejich přesný počet bylo prakticky nemožné. Nejčastěji je ovšem uváděno právě číslo 10 000. (WHALEN, A. Peru's jailed Shining Path founder publishes book on life, defence strategy in terrorism trial. *The Canadian Press* [online]. Zveřejněno 11. 9. 2009 [cit. 2010-04-16]. URL:

<<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1857715281&sid=1&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.)

³⁵ SCHÖNWÄLDER, G. *Linking civil society and the state: urban popular movements, the left and local government in Peru, 1980–1992*. University Park: Pennsylvania State University Press, 2002. str. 81

³⁶ McCLINTOCK, C. Theories of Revolution and the Case of Peru. In *The Shining Path of Peru*. New York: St. Martin's Press, 1994. Kapitola 12, str. 243.

³⁷ Světlá stezka nebyla jediná guerilla operující na území Peru. Dalším silným guerillovým hnutím bylo *Movimiento Revolucionario Túpac Amaru* (Revoluční hnutí Túpac Amaru, MRTA), které poprvé proti režimu vystoupilo v roce 1984. MRTA byla ale mnohem méně brutální než Světlá stezka. Závěrečná zpráva CVR uvádí, že MRTA měla na svědomí „pouze“ 1,5 % všech obětí v letech 1980–2000. (Comisión de la Verdad y Reconciliación. *Informe Final. Conclusiones Generales*. [online], str. 320. Zveřejněno 28. 3. 2003 [cit. 2010-04-03]. URL: <<http://www.cverdad.org.pe/ifinal/pdf/TOMO%20VIII/CONCLUSIONES%20GENERALES.pdf>>.)

2.3 Vývoj od Guzmánova zatčení do roku 2000

12. září 1992 byl Guzmán a několik dalších představitelů organizace zatčeno v taneční akademii na předměstí hlavního města Limy, kde se skrývali u tanečnice Maritzzy Garrido Leccaové.³⁸ Po Guzmánově uvěznění se Světlá stezka náhle ocitla bez vůdce, který ji vedl od jejího založení, vytvořil ji k obrazu svému a držel její řízení pevně ve svých rukou. Toto guerillu oslabilo natolik, že poprvé signalizovala ochotu k rozhovorům. Neznamenal to ovšem, že by byly ukončeny všechny boje. Některé z nich stále trvaly, šlo především o boje v oblasti údolí Horní Huallagy.

Guzmán byl hned v říjnu 1992 odsouzen vojenským soudem v tajném procesu k doživotnímu vězení bez možnosti podmíněčného propuštění. Spolu s ním byli souzeni i další představitelé Světlé stezky, kteří byli také odsouzeni na doživotí.³⁹ Prezident Fujimori dokonce uvažoval o znovuoživení trestu smrti, který by se vztahoval na akty terorismu.

V důsledku zatčení vůdčí elity se v roce 1994 Světlá stezka rozdělila na dvě odlišné frakce, z nichž jedna byla umírněnější, snažila se o mírové řešení a podporovala uvězněného Guzmána, druhá byla tvrdší a nekompromisní (uvádí se název *Sendero Rojo* - Rudá stezka, ale častěji se pro tuto frakci používá původní označení Světlá stezka) a jejím vůdcem se stal Oscar Ramirez Durand (vystupoval pod přezdívkou Feliciano). Tato odnož se snažila o znovuoživení celého hnutí, jehož aktivita po uvěznění Guzmána dramaticky klesla. Opět se tedy, stejně jako v roce 1970, strana rozdělila na pacifistickou a militantní skupinu. Ovšem v této době Guzmán z vězení podpořil pacifisty a vyzval Světlou stezku k uzavření míru.⁴⁰

Po poklesu popularity a podpory v 90. letech se Světlá stezka spoléhala především na podporu pěstitelů koky a příjem plynoucí z obchodu s drogami. V roce 1995 byl prezidentem znovu zvolen Fujimori. Peru se v té době hospodářsky stabilizovalo. Během následujících let docházelo jen k ojedinělým akcím Světlé stezky, občasným atentátům či bombovým útokům především v Limě a údolí Horní Huallagy.

³⁸ SCHEINA, R. L. *Latin America's Wars Volume II: The Age of the Professional soldier, 1900–2001*. Dulles: Brassey's, 2003. str. 370.

³⁹ SCHMIDT-LYNCH, C. Peru Sentences Shining Path Leader to Life in Prison. *The Washington Post (pre-1997 Fulltext)* [online]. 8. 10. 1992, str. A35. [cit. 2010-04-10]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=74053722&sid=1&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

⁴⁰ Uppsala University. *Uppsala Conflict Data Program*. [online]. Zveřejněno 2008 [cit. 2010-03-16]. URL: <http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=126®ionSelect=5-Southern_Americas#>.

Válka byla zřejmě rozhodnuta ve prospěch vlády, ovšem stále ještě existovalo potenciální riziko, Světlá stezka byla považována za latentní hrozbu. Normalizaci poměrů v zemi demonstroval návrat uprchlíků zpět do jejich domovů a obnova Ayacucha.⁴¹

Vůdce militantní frakce, která vznikla po Guzmánově zatčení, Ramirez byl dopaden 14. července 1999 a díky tomu došlo k dalšímu oslabení organizace a ještě více se snížila aktivita hnutí, která už tak byla spíše sporadická. Rozdělená a politicky izolovaná guerilla byla schopna jen ojedinělých útoků, jejichž počet byl nesrovnatelný s útoky z 80. a počátku 90. let.⁴²

Je třeba dodat, že i když byli hlavní představitelé zatčeni, armáda nedokázala nikdy Světlou stezku úplně porazit a vláda ani nehledala způsob, jakým by přiměla zbývající členy, aby zanechali ozbrojeného boje. Smířila se s tím, že Světlá stezka už nebyla tak silná jako dříve, její útoky nebyly tak časté a neumíralo tolik lidí. Ovšem možná, pokud by se s tímto vládou nespokojila, nemuselo dojít ke znovuoobnovení činnosti Světlé stezky po roce 2000. Vláda jí vlastně poskytla čas na to, aby načerpala síly a prostředky pro další boj.

Podle závěrečné zprávy CVR zemřelo mezi lety 1980 až 2000 ve vnitrostátním konfliktu asi 69 280 lidí. Nejvíce obětí bylo v letech 1983 a 1984. Tato zpráva označila za hlavního viníka, který páchal v Peru nejvíce zločinů a násilností právě Světlou stezku. Z celkového počtu mrtvých má na svědomí asi 54 %. Vládní protipovstalecké kampani se přičítá asi 37 % z celkového počtu obětí. 40 % mrtvých pocházelo z regionu Ayacucho. Většinou se obětmi stávalo obyvatelstvo pocházející z venkova, to činilo 79 % obětí.⁴³

⁴¹ Heidelberg Institute for International Conflict Research. *Conflict Barometer 1997*. [online]. Zveřejněno 1997 [cit. 2010-03-15]. URL:

<http://www.hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_1997.pdf>.

⁴² Uppsala University. *Uppsala Conflict Data Program*. [online]. Zveřejněno 2008 [cit. 2010-03-16].

URL: <http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=126®ionSelect=5-Southern_Americas#>>.

⁴³ Comisión de la Verdad y Reconciliación. *Informe Final. Conclusiones Generales*. [online]. Zveřejněno 28. 3. 2003 [cit. 2010-04-03]. URL:

<<http://www.cverdad.org.pe/ifinal/pdf/TOMO%20VIII/CONCLUSIONES%20GENERALES.pdf>>.

3 Nedávná minulost a současnost Světlé stezky

Na počátku nového tisíciletí byl konflikt mezi Světlou stezkou a vládou sice stále ještě neukončený, ovšem Světlá stezka se jevila jako velmi slabá a téměř nefunkční. Málokdo zřejmě v té době očekával, že by ještě mohla znovu obnovit svou aktivitu a že by se z latentního konfliktu stal opět konflikt aktivní.⁴⁴

Dnešní Světlá stezka už má jen málo společného s tou, kterou založil a vedl Guzmán. Z organizace, která si velmi zakládala na své maoistické ideologii, se změnila v drogový kartel. Ideologická motivace byla odsunuta stranou. Guzmán dokonce zbývající členy označil za žoldáky, kteří hledí jen na svůj osobní zájem a „*Marxismus-Leninismus-Maoismus prakticky hodili do koše*“.⁴⁵

V posledních deseti letech se o Světlé stezce mluví téměř výhradně jen jako o hnutí, jež je velmi úzce spojeno s ilegálním obchodem s drogami. Získává stoupence především mezi obyvatelstvem Peru, které je nějakým způsobem zapojeno do pěstování a zpracování koky nebo právě do obchodu s drogami, a působí převážně v oblastech, kde se koka určená pro zpracování na kokain pěstuje. Během prvních let 21. století pracovala Světlá stezka na upevňování vztahů s pěstiteli koky. Postupně, jak se zvětšovala plocha, na níž se koka pěstovala (i přes snahu vlády zajistit pravý opak), rostla i rozloha území, na kterém mohla Světlá stezka těžit ze svého spojení s obchodníky s drogami. Dnes jsou senderisté často označováni za narkoteroristy.⁴⁶

Velký rozdíl mezi Světlou stezkou konce 80. let a Světlou stezkou počátku nového století hraje také počet senderistů. Zatímco ta dřívější byla tvořena zhruba 5 000 bojovníky, odhady o počtu senderistů v roce 2002 se pohybují okolo 200–300.⁴⁷

⁴⁴ Za aktivní konflikt je považován ten, v němž je v důsledku boje zabito alespoň 25 lidí za jeden kalendářní rok.

⁴⁵ Peru president says Shining Path remnants must be "exterminated". *EFE News Service* [online]. 7. 8. 2009 [cit. 2010-05-01]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1821126551&sid=1&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>. (přeloženo autorem)

⁴⁶ Je znepokojující, že Světlá stezka jakoby kopíruje taktiky používané v sousedním státě Revolučními ozbrojenými silami Kolumbie (FARC), ze kterých se postupně stala teroristická organizace kontrolující velké oblasti Kolumbie právě díky ochraně poskytované obchodníkům s narkotiky.

⁴⁷ Center for Defense Information. *Sendero Luminoso (Shining Path or SL)*. [online]. Zveřejněno 1. 7. 2002 [cit. 2010-05-01]. URL: <http://www.cdi.org/program/document.cfm?DocumentID=877&StartRow=1&ListRows=10&appendURL=&Orderby=D.DateLastUpdated%20deSC&programID=39&IssueID=0&Issue=&Date_From=&Date_To=&Keywords=sendero&ContentType=&Author=&from_page=documents.cfm>.

Jak již bylo řečeno, Světlá stezka se po Guzmánově uvěznění rozdělila na dvě frakce. Poté, co byl vůdce militantnější skupiny Feliciano zatčen, na jeho místo nastoupili dva vůdci známí pod jmény José a Alipio. José vystupoval jako politický vůdce, zatímco Alipio spíše jako vojenský. Tato skupina operovala zejména v údolí řek Apurímac a Ene (*Valle del río Apurímac y Ene*, VRAE). Umírněnější frakce kontrolovala údolí Huallagy a v jejím čele stál od konce 90. let Artemio, jeden z původních vůdčích osobností hnutí, který zůstal věrný Guzmánovi.⁴⁸

V březnu 2002 Světlá stezka odpálila na předměstí Limy bombu, přičemž bylo zabito devět a zraněno asi 30 osob. Tento útok by zřejmě nevyvolal příliš pozornosti nebýt toho, že k němu došlo v blízkosti ambasády USA tři dny před návštěvou tehdejšího amerického prezidenta George W. Bushe. Ten během své návštěvy přislíbil v souladu se svou strategií globální války proti terorismu pomoc Peru v boji proti drogám, které spojoval právě s hrozbou terorismu. Ovšem pro peruánskou stabilitu by bylo lepší, kdyby se USA zaměřily spíše na pomoc při snižování chudoby a upevňování demokracie než na válku s drogami, protože likvidace kokových polí měla již dříve za následek to, že se chudé venkovské obyvatelstvo nespokojené s vládou přiklonilo na stranu Světlé stezky, u které hledalo ochranu.⁴⁹

V roce 2004 dal Artemio vládě dvouměsíční lhůtu, aby začala s vyjednáváním vedoucím k vyřešení konfliktu, a požadoval propuštění představitelů Světlé stezky z vězení. Jeho frakce hrozila tím, že pokud k jednání nedojde, uchýlí se opět k ozbrojenému boji. Vláda toto nepřijala a Artemiova skupina se proto rozhodla znovu se spojit s radikálnější frakcí, která operovala v oblasti VRAE. Pokusy o znovusjednocení těchto dvou frakcí vzniklých po Guzmánově zatčení začaly na přelomu let 2004 a 2005.

Ovšem toto znovusjednocení (pokud k němu vůbec došlo) nemělo na aktivitu Světlé stezky výraznější vliv, v roce 2006 se dokonce snížil počet obětí konfliktu. V té době opět požadoval Artemio udělení milosti Guzmánovi a dalším uvězněným členům Světlé stezky a vyhrožoval znovuoobením útoků, pokud se tak nestane. Prezident

⁴⁸ Uppsala University. *Uppsala Conflict Data Program*. [online]. Zveřejněno 2008 [cit. 2010-03-16]. URL: <http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=126®ionSelect=5-Southern_Americas#>>.

⁴⁹ WEINSTEIN, J. M. A new threat of terror in the Western Hemisphere. *SAIS Review* [online]. Winter 2003, vol. 23, iss. 1, str. 2. [cit. 2010-04-14]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=319994731&sid=3&Fmt=4&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

García tento požadavek ale okamžitě odmítl.⁵⁰ Guzmán byl od konce roku 2005 znovu souzen a v říjnu 2006 byl opět odsouzen k doživotnímu vězení. Stejný trest dostal již v roce 1992, ovšem tehdy byl souzen před vojenským soudem, který nebyl ani nezávislý ani nestranný. V roce 2003 proto prohlásil peruánský ústavní soud vojenské soudy ustanovené v 90. letech prezidentem Fujimorim za neústavní. Došlo tedy k obnovení řízení před civilním soudem. Guzmánova přítelkyně a dříve nejvýše postavená žena Světlé stezky Elena Iparraguirre byla odsouzena ke stejnému trestu jako Guzmán. Další představitelé Světlé stezky, jejichž procesy byly také obnoveny, dostali tresty v rozmezí 24–35 let vězení.⁵¹

Světlá stezka dneška se zaměřuje téměř výhradně na zabíjení příslušníků armády a policie. Zejména těch, kteří mají něco společného s programem eradikace (vymýcení) koky. Odklonila se tedy od brutálního zabíjení venkovanů, jež praktikovala v 80. a na počátku 90. let. Je ale otázkou, zda si Světlá stezka tímto postupem nechce jenom vytvořit rozsáhlou základnu stoupenců a pak se opět vrátit k brutálnostem páchaným na obyčejném obyvatelstvu. Tato strategie se jí osvědčila již na konci 70. let.

Ačkoliv se v roce 2005 Světlá stezka pokusila o znovusjednocení, její jednoty zřejmě netrvala dlouho. Současné zprávy o Světlé stezce mluví opět o původních dvou frakcích, které pracují nezávisle na sobě. Ovšem je zde podstatný rozdíl oproti dřívějšímu. Tyto frakce jsou si dnes velmi podobné. Frakce operující v oblasti údolí Horní Huallagy už není nadále pacifistická (i když se tak stále ještě snaží vystupovat), ale je stejně radikální jako frakce, jež je aktivní převážně v regionu VRAE.

V posledních letech jde mezi Světlou stezkou a státem jakoby o vyřizování vzájemných účtů. Téměř každá akce Světlé stezky má svou reakci v odvetné operaci provedené státem. A naopak, pokud stát provede nějaký krok směřující proti obchodu s drogami, Světlá stezka dá brzy najevo svůj nesouhlas. Zjevné to bylo například v roce 2007. Na konci roku 2006 zabili příslušníci Světlé stezky sedm osob (z nichž pět policistů). Armáda pak na oplátku zabila v březnu 2007 tři členy Světlé stezky. Během roku došlo také k zatčení několika desítek jejích členů a v říjnu vojsko zabilo dalších

⁵⁰ AROSTEGUI, M. Troops dispatched to corral guerrillas ; Shining Path revives operations. *Washington Times* [online]. 12. 12. 2006, str. A15. [cit. 2010-04-16]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1178572141&sid=1&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

⁵¹ THE WORLD; Leader of Peruvian Rebellion Sentenced. *Los Angeles Times*. 14. 10. 2006, str. A6. [cit. 2010-04-10]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1145235771&sid=1&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

sedm rebelů. Odpověď Světlé stezky na sebe nenechala dlouho čekat, během listopadu bylo zavražděno pět policistů. A opět přišla reakce ozbrojených sil, které na konci listopadu zabily Epifanio Espiritu, jednoho ze zástupců Artemia. Zanedlouho poté, na konci prosince, Světlá stezka reagovala zavražděním dvou úředníků. V tomto roce překročil počet obětí konfliktu po dlouhé době hranici 25 osob a zařadil se tedy opět do kategorie aktivních konfliktů.⁵²

Následující rok byl velmi podobný roku 2007. Opět docházelo k zatýkání a zabíjení stoupenců Světlé stezky a v reakci na to k vraždění především policejních úředníků. V srpnu rozpoutala armáda rozsáhlou ofenzivu proti Světlé stezce v regionu VRAE pod názvem *Operación Excelencia*. Ta vedla k dopadení dalších příslušníků Světlé stezky, ale na druhou stranu bylo zraněno také několik vojáků. Světlé stezce pak bylo v září policií dáno ultimátum, aby se vzdala. Artemio odmítl a Světlá stezka pokračovala v boji. V říjnu došlo hned k několika po sobě rychle následujícím útokům na ozbrojené síly, celkem zemřelo 17 vojáků a také několik civilistů. Nejhorší byl útok z 9. října, kdy Světlá stezka uprostřed noci napadla vojenská vozidla vracející se na základnu v provincii Huancavelica a zabila přitom 13 vojáků, dva civilisty (z nichž jeden bylo pětileté dítě) a několik dalších vojáků i civilistů bylo zraněno. Světlá stezka prohlásila, že tento útok byl proveden za účelem připomenutí 80. výročí založení PCP. Říjen 2008 byl tedy z hlediska počtu obětí konfliktu nejhorším měsícem od poloviny 90. let. Na konci listopadu pak ještě došlo k zabití dalších pěti vojáků. Podle některých zdrojů šlo o odplatu za zabití Epifanio Espirita, ke kterému došlo téměř přesně rok předtím.⁵³ Při pohledu na počet obětí na straně armády není až tak zřejmé, zda byla *Operación Excelencia* úspěšná.

Na konci roku 2008 Artemio vyzval vládu, aby hledala politické řešení, jež by ukončilo konflikt, a zároveň oznámil, že stoupenci Světlé stezky budou i nadále útočit na policii a ozbrojené síly, dokud je vláda nepřestane pronásledovat. Tento návrh byl

⁵² Heidelberg Institute for International Conflict Research. *Conflict Barometer 2007*. [online]. Zveřejněno 2007 [cit. 2010-03-15]. URL: <http://hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2007.pdf>.

⁵³ Guerrilla ambush leaves 4 police dead, 5 wounded in Peru. *EFE News Service*. [online]. Zveřejněno 27. 11. 2008 [cit. 2010-05-18]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1602840221&sid=1&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

představiteli ozbrojených složek odmítnut s tím, že cílem armády je definitivní porážka Světlé stezky.⁵⁴

Během roku 2009 *Operación Excelencia* v regionu VRAE pokračovala. V březnu bylo zatčeno sedm příslušníků Světlé stezky.⁵⁵ Na začátku dubna ale přišla tvrdá odvetná akce Světlé stezky. Během jednoho dne zabili její příslušníci na dvou různých místech celkem 14 vojáků. Tím stoupl počet mrtvých vojáků, kteří zemřeli od spuštění *Operación Excelencia* téměř k 40 a armáda proto byla kritizována, že posílá do regionu nezkušené vojáky.⁵⁶ Ale operace přerušena nebyla a pokračovala i nadále se střídavými úspěchy a neúspěchy. Světlá stezka během tohoto roku začala útočit také na vzdušné cíle. V září například sestřelila vojenskou helikoptéru. Při tomto incidentu zahynuli dva vojáci. Za rok 2009 zemřelo celkem v boji proti Světlé stezce asi 25 vojáků a také několik civilistů. Světlá stezka přišla rovněž o několik svých stoupenců (většina byla zatčena, pouze pár jich bylo zabito) a hlavně o několik svých velitelů, kteří byli zatčeni.⁵⁷

V roce 2009 Světlá stezka rozšířila zdroje financování svých akcí o prostředky získávané při loupežích páchaných v sousední Bolívii. Diverzifikovala tedy své zdroje příjmů, které již nepocházely pouze z drogového obchodu, ale taktéž využívala toho, že banky nebo benzínové pumpy v Bolívii nebyly dostatečně chráněné proti krádežím.⁵⁸ V říjnu oznámila Elena Iparraguirre, že Světlá stezka se hodlá zúčastnit obecních a regionálních voleb konaných v roce 2010 i celostátních voleb v roce 2011. Je ovšem nepravděpodobné, že by získala nějaký významnější podíl hlasů.⁵⁹

⁵⁴ Heidelberg Institute for International Conflict Research. *Conflict Barometer 2009*. [online]. Zveřejněno 2009 [cit. 2010-03-15]. URL: <http://hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2009.pdf>.

⁵⁵ Army captures 7 suspected Shining Path guerrillas in Peru. *EFE News Service* [online]. Zveřejněno 17. 3. 2009 [cit. 2010-05-18]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1662214571&sid=1&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

⁵⁶ Shining Path claims latest attacks in Peru. *EFE News Service* [online]. Zveřejněno 14. 4. 2009 [cit. 2010-05-18]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1678368561&sid=1&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

⁵⁷ Heidelberg Institute for International Conflict Research. *Conflict Barometer 2009* [online]. Zveřejněno 2009 [cit. 2010-03-15]. URL: <http://hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2009.pdf>.

⁵⁸ Paper says Sendero Luminoso gets funds from robberies in Bolivia. *EFE News Service* [online]. Zveřejněno 6. 3. 2009 [cit. 2010-05-18]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1656507061&sid=3&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

⁵⁹ Heidelberg Institute for International Conflict Research. *Conflict Barometer 2009* [online]. Zveřejněno 2009 [cit. 2010-03-15]. URL: <http://hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2009.pdf>.

Rok 2010 měl podobný průběh jako ten předchozí. Armádě se podařilo zatknout další představitele Světlé stezky⁶⁰, Světlé stezce zase zabít další vojáky.⁶¹ K poslednímu incidentu došlo na konci dubna, kdy byl zabit jeden policista a tři příslušníci Světlé stezky.⁶² V dubnu 2010 navštívil Peru americký ministr obrany Robert Gates, aby Limu ubezpečil o závazku Spojených států i nadále pomáhat vládě v boji proti obchodu s drogami a Světlé stezce, jež byly v této době peruánskou největší bezpečnostní hrozbou.⁶³

Na vývoji posledních několika let lze vidět, že boj vlády proti Světlé stezce zatím nepřinesl výraznější zlepšení stavu, stále se opakuje stejný scénář. Světlá stezka není sice příliš silná, ale ani tak se vládě nedaří ji zcela porazit. Co se týče budoucnosti Světlé stezky, je téměř jisté, že už se nebude opakovat situace z 80. a počátku 90. let, kdy měl peruánský stát blízko ke kolapsu a Světlá stezka k vítězství. Světlá stezka je teď mnohem více monitorována, než tomu bylo před 30 lety. Představitelé Peru se snaží vyvarovat chyb, jichž se dopustily vlády, které ignorovaly nebo podcenily hrozbu, jakou Světlá stezka představovala a umožnily jí tak rozpoutat boj, s jehož důsledky se Peru stále ještě zcela nevypořádalo.

⁶⁰ Peruvian police capture 2 suspected guerrilla commanders. *EFE News Service* [online]. Zveřejněno 6. 2. 2010 [cit. 2010-05-18]. URL:

<<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1956337131&sid=2&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

⁶¹ Rebels kill soldier in Peru. *EFE News Service* [online]. Zveřejněno 26. 2. 2010 [cit. 2010-05-18]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1971690421&sid=2&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

⁶² Four die as police clash with guerrillas in Peru. *EFE News Service* [online]. Zveřejněno 30. 4. 2010 [cit. 2010-05-18]. URL:

<<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=2022259631&sid=2&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

⁶³ Gates Reaffirms U. S. Commitment to Peru. *U. S. Department of Defense Information / FIND* [online]. Zveřejněno 14. 4. 2010 [cit. 2010-05-05]. URL:

<<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=2009206371&sid=2&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

4 Postoj prezidentů – boj jednotlivých vlád proti Světlé stezce

Vláda prvních tří dále uvedených prezidentů (Belaúndeho, Garcíi a Fujimoriho) byla nedílně spojena s bojem proti guerillovým skupinám, které během jejich funkčních období představovaly hlavní zdroj politického násilí. Prezidenti zmínění v poslední podkapitole už nastoupili k moci v době, kdy Světlá stezka nebyla tak silná, a tudíž se na boj s ní příliš nezaměřovali.

4.1 Belaúndeho administrativa

Prvním prezidentem, který musel řešit problémy spojené se Světlou stezkou, byl Fernando Belaúnde Terry, kandidát strany *Acción Popular* (Lidová akce) zvolený ve volbách v roce 1980. V čele Peru stál již v letech 1963–1968. Toto jeho první funkční období bylo ovšem přerušeno státním převratem, po němž se k moci dostala na 12 let vojenská junta, kterou nejprve vedl Juan Velasco Alvarado a poté Francisco Morales Bermúdez. Z této zkušenosti pramenila jeho nedůvěra k ozbrojeným silám.⁶⁴

Prezident Belaúnde neměl žádný plán, jak se Světlou stezkou skoncovat. Navíc, v té době se právě peruánská vláda měnila z vlády vojenské junty na civilní. Vojenská junta, která zemi vedla do roku 1980, věděla o tom, že Světlá stezka hodlá zahájit ozbrojený boj proti státu ještě dříve, než k tomu došlo. Už od roku 1977 se objevovaly ve zprávách zpravodajských služeb informace o přípravách Světlé stezky na ozbrojený boj.⁶⁵ Ovšem toto se odehrávalo v době, kdy se po dlouhé době konaly volby, proto se vojenská představitelství rozhodli, že bude lepší nezasahovat proti politické straně. Nechali tedy řešení problému na civilní vládu a domnívali se, že tato vláda povolá ozbrojené síly, aby Světlou stezku porazily.⁶⁶ Navíc, v porovnání s jinými problémy, kterým musela vojenská vláda čelit, se zdálo plánované povstání Světlé stezky méně závažné. Proto byla tato informace považována za nepříliš důležitou a důsledky rebelie byly podceněny.

⁶⁴ ROEDL, B. *Dějiny Peru a Bolívie*. Praha: Lidové noviny, 2007. str. 224–226.

⁶⁵ GORRITI, G. *The Shining Path: a history of the millenarian war in Peru*, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1999. str. 46.

⁶⁶ OBANDO, E. Civil-Military Relations in Peru, 1980–1996: How to Control and Coopt the Military (and the consequences of doing so). In *Shining and other paths: war and society in Peru, 1980–1995*. Durham: Duke University Press, 1998. Kapitola 11, str. 387.

Ovšem Belaúnde neměl vůči ozbrojeným silám důvěru a neobrátil se na ně. Chtěl naopak zmenšit podíl vojenských zásahů v civilních záležitostech. Snížil proto vojenský rozpočet, což vedlo také ke snížení schopnosti bojovat proti guerillovým hnutím v zemi. Vojáci se spíše zaměřili na zahraniční hrozby od sousedních zemí, Ekvádoru a Chile.⁶⁷ Na druhou stranu se zároveň snažil upokojit ozbrojené síly tím, že se nevměšoval do jejich vnitřní struktury.⁶⁸

Zpočátku Belaúnde prakticky ignoroval rebelii senderistů. Nechtěl vyvolávat dojem, že nově demokraticky zvolená vláda potřebuje k udržení moci vojenskou sílu. Až když už Světlá stezka ovládala mnoho vesnic a vyhnala z nich policejní síly nebo je dokonce pozabíjela, pak dal teprve Belaúnde zdráhavý souhlas s použitím ozbrojených sil.

Až do konce roku 1980 vláda bagatelizovala hrozbu, kterou představovala guerillová hnutí a s nimi spojený terorismus. Na začátku roku 1981 si konečně uvědomila, že je nutné jednat, a jako jeden z prvních kroků se rozhodla připravit potřebnou legislativu. Právní systém v Peru nebyl připraven na nástup terorismu. Pouze pár zákonů ze 70. let se dalo aplikovat na teroristické aktivity. První protiteroristický zákon byl přijat 10. března 1981. Ten zahrnoval uvalení tvrdých trestů jedincům či skupinám, které ochotně pomáhaly nebo spolupracovaly s teroristy. Mnoho domnělých členů Světlé stezky bylo v důsledku toho zatčeno, ovšem většinu z nich později museli propustit kvůli nedostatku důkazů.⁶⁹

Belaúnde vytvořil speciální protiteroristickou jednotku DIRCOTE (*Dirección Contra el Terrorismo*), která pověřil zkoumáním teroristických aktivit. Tento oddíl se později podílel na zatčení Guzmána.

V roce 1983 spustil Belaúnde již zmiňovanou protipovstaleckou kampaň. Odpověď státu na počínání Světlé stezky byla v mnoha případech nepřiměřená, což mělo za následek to, že v letech 1983 a 1984 byl zaznamenán nejvyšší počet obětí za celou dobu trvání konfliktu.

⁶⁷ SCHEINA, R. L. *Latin America's Wars Volume II: The Age of the Professional soldier, 1900–2001*. Dulles: Brassey's, 2003. str. 363.

⁶⁸ OBANDO, E. Civil-Military Relations in Peru, 1980–1996: How to Control and Coopt the Military (and the consequences of doing so). In *Shining and other paths: war and society in Peru, 1980–1995*. Durham: Duke University Press, 1998. Kapitola 11, str. 385.

⁶⁹ SCHEINA, R. L. *Latin America's Wars Volume II: The Age of the Professional soldier, 1900–2001*. Dulles: Brassey's, 2003. str. 363.

Navzdory zhoršující se ekonomické situaci v zemi a rychle se šířící válce s guerillami byl Belaúnde pevně rozhodnut dokončit své volební období. I když vláda nefungovala dobře a splnila pouze část svých cílů, ani armádní představitelé ani občané se nechtěli vrátit k vojenské vládě tak brzy po přechodu k demokracii. Všichni se tedy smířili s tím, že Belaúnde zůstal ve funkci až do konce řádného období.⁷⁰

4.2 Garcíovo první funkční období

V roce 1985 zvítězil v prezidentských volbách Alan García Pérez, levicově orientovaný politik, kandidát *Alianza Popular Revolucionaria Americana* (Revoluční lidové sdružení Ameriky, APRA). Během jeho pětiletého prezidentského období se Světlá stezka rozšiřovala na stále větší území a zvětšoval se počet obětí války. García vytvořil komisi, jež měla za úkol zhotovit plán, jak se vypořádat se Světlou stezkou.⁷¹ Prezident ale čelil silné vojenské opozici a řízení války proti Světlé stezce bylo stálým zdrojem napětí mezi ním a armádou. Vojenští představitelé si opakovaně ztěžovali, že válka nemůže být vyhraná pouze vojenskými prostředky a že vláda nespolupracuje v koordinování protipovstalecké strategie.⁷²

Rozdíl mezi Belaúndem a Garcíou byl v přístupu k dodržování lidských práv v rámci protipovstalecké kampaně. Zatímco Belaúnde porušování lidských práv téměř přehlížel, García hned na počátku svého funkčního období prohlásil, že jejich porušování ze strany armády a policie tolerovat nebude. Tuto politiku respektování lidských práv a upozorňování na jejich nedodržování uplatnil García v praxi, když byly například v září 1985 uděleny tresty vysokým armádním představitelům za masakr, který se odehrál v srpnu téhož roku blízko vesnice Accomarca v Ayacuchu a v němž přišlo o život 69 vesničanů.⁷³

Na rozdíl od Belaúndeho, který chtěl omezit armádní vliv, García se snažil uplatnit více politické kontroly nad ozbrojenými silami tím, že zasahoval do jejich vnitřní struktury. Vytvořil například Ministerstvo obrany, jež vzniklo sloučením

⁷⁰ FITCH, J. S. *The armed forces and democracy in Latin America*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1998. str. 146.

⁷¹ SCHEINA, R. L. *Latin America's Wars Volume II: The Age of the Professional soldier, 1900–2001*. Dulles: Brassey's, 2003. str. 366.

⁷² FITCH, J. S. *The armed forces and democracy in Latin America*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1998. str. 147.

⁷³ SCHEINA, R. L. *Latin America's Wars Volume II: The Age of the Professional soldier, 1900–2001*. Dulles: Brassey's, 2003. str. 366.

Ministerstva války, Ministerstva vojenského námořnictva, Ministerstva letectví, Spojeného velitelstva ozbrojených sil a Sekretariátu národní obrany, což snížilo počet představitelů ozbrojených sil v Radě ministrů ze tří na jednoho. Navíc zde byla možnost zvolit civilistu do čela nově vzniklého ministerstva, což se zástupcům armády příliš nelíbilo.⁷⁴

Zpočátku se mu dařilo s představiteli ozbrojených sil vycházet, ale zlom nastal v červnu 1986, kdy došlo k povstání senderistů ve třech věznicích v Limě – El Frontón, Lurigancho a Callao. Prezident nařídil policejním a armádním složkám povstání potlačit, což mělo za následek zabití všech vězňů ve vězení Lurigancho a téměř všech v El Frontónu, mnoho vězňů bylo také zabito po té, co se vzdali. Celkem se uvádí 256 mrtvých senderistů.⁷⁵ Tato událost měla za následek to, že došlo k ukončení spolupráce mezi vládou a armádou, protože obě strany svalovaly odpovědnost za tento masakr jedna na druhou.

Belaúnde ani García tedy nedokázali přijít s komplexní protiguerillovou strategií, která by umožnila efektivně čelit guerillám a terorismu. Navzdory Garciově politice ohledně lidských práv docházelo stále častěji k jejich porušování, jak ze strany povstalců, tak ze strany armády. Také Garciovi se tedy nepodařilo dostat boj proti guerillám v zemi pod kontrolu, což samozřejmě snížilo jeho důvěryhodnost v očích obyvatel Peru. To se projevilo v tom, že v prezidentských volbách již nebyl znovu zvolen a prezidentem se stal do té doby téměř neznámý Alberto Fujimori.

4.3 Fujimori

Fujimori byl kandidátem strany *Cambio 90* (Změna 90) a v prezidentských volbách zvítězil poněkud překvapivě. Pocházel z rodiny japonských přistěhovalců a do politiky vstoupil teprve v roce 1988.⁷⁶ Jak již bylo řečeno, Belaúnde a García byli občany zvoleni ve svobodných a přímých prezidentských volbách. To byl Fujimori v roce 1990 také, ovšem po „samopuči“ (*autogolpe*) z dubna 1992 se z něj stal autoritativní panovník.

⁷⁴ OBANDO, E. Civil-Military Relations in Peru, 1980–1996: How to Control and Coopt the Military (and the consequences of doing so). In *Shining and other paths: war and society in Peru, 1980–1995*. Durham: Duke University Press, 1998. Kapitola 11, str. 392.

⁷⁵ TARAZONA-SEVILLANO, G. The Organization of Shining Path. In *The Shining Path of Peru*. New York: St. Martin's Press, 1994. Kapitola 9, str. 190.

⁷⁶ ROEDL, B. *Dějiny Peru a Bolívie*. Praha: Lidové noviny, 2007. str. 229.

Fujimori čelil po svém zvolení rostoucí opozici, která kritizovala především jím přijatá ekonomická opatření a přehlížení nedodržování lidských práv. S tvrzením, že je nemožné přestavět ekonomiku nebo vést válku proti Světlé stezce v rámci existujícího systému, provedl 5. dubna 1992 puč, zavřel Kongres, pozastavil platnost Ústavy a zatknul vůdce opozice. Tento puč byl veřejností podporován i přesto, že se lidé museli vzdát demokracie a tolerovat porušování lidských práv. Ale viděli v něm cestu vedoucí k ukončení boje a k překonání ekonomické krize.

Na rozdíl od svých dvou předchůdců umístil Fujimori poražení Světlé stezky na čelní příčku svého seznamu priorit. Byla vytvořena a realizována souvislá protipovstalecká strategie a také přijaty nové přísné protiteroristické zákony.⁷⁷ Tento přístup byl úspěšný. Už v červnu 1992 byl zatčen vůdce MRTA Víctor Polay a tři měsíce poté, v září, byl zajat Guzmán, čímž Světlá stezka utrpěla velkou ztrátu. Jejich zatčení zvýšilo důvěru veřejnosti v peruánskou vládu, která začala být přijímána jako rozhodná efektivní síla pro obnovení pořádku a stability.

Dohledem nad protipovstaleckými operacemi pověřil Fujimori peruánskou tajnou službu (*Servicio de Inteligencia Nacional*, SIN), jejíž kontrolou byli pověřeni Fujimoriho bezpečnostní poradce Vladimiro Montesinos a vrchní velitel ozbrojených sil Nicolás Hermoza Ríos. Ti postupně vytvořili smrtící komando nazvané „Colina“, jehož hlavním úkolem bylo zabíjet „podvratníky“.⁷⁸

Fujimori byl velmi rozporuplnou osobou. Na jednu stranu dokázal zemi vyvést pomocí svých ekonomických reforem z vleklé krize a zakročit proti guerillám, ale na druhou stranu byl kritizován za to, že v zemi ukončil demokracii a zavedl jakousi diktaturu. Byl také spojován s korupcí a porušováním lidských práv.

V roce 1999 oznámil Fujimori svůj úmysl ucházet se o úřad prezidenta již potřetí za sebou, což rozhořčilo opozici, která to prohlásila za protiústavní krok. Ve volbách v roce 2000 nezískal Fujimori v prvním kole rozhodující většinu a po bojkotu opozičního kandidáta Alejandra Toledo se prohlásil vítězem. Ovšem v té době již Fujimori neměl ani podporu armády ani veřejnosti, proto jeho čin vyvolat bouřlivé

⁷⁷ FITCH, J. S. *The armed forces and democracy in Latin America*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1998. str. 149.

⁷⁸ BURT, J., YOUNGERS, C. Peruvian Precedent: The Fujimori Conviction and the Ongoing Struggle for Justice. *NACLA Report on the Americas* [online]. Mar/Apr 2010, vol. 43, iss. 2, str. 6-8. [cit. 2010-04-24]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=1&did=2011605751&SrchMode=2&sid=1&Fmt=3&VInst=PR OD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1272149904&clientId=45149>>.

demonstrace. Fujimori raději prchl do Japonska, odkud na svůj post rezignoval. V roce 2005 byl zadržen v Chile a do Peru byl vydán v září 2007. V prosinci 2007 s ním bylo zahájeno soudní řízení ohledně porušování lidských práv. Šlo především o vraždy a únosy vykonané komandem Colina. V dubnu 2009 byl Fujimori shledán vinným, protože měl díky své kontrole nad armádou a tajnou službou přímou odpovědnost za akce Coliny, a byl odsouzen k 25 letům vězení a peněžitému trestu. Dále byl také obviněn ze zpronevěry a korupce.⁷⁹

I přes svoje odsouzení je Fujimori v některých částech Peru velmi oblíbený. Jedná se především o ty oblasti, které byly nejvíce zasaženy řáděním Světlé stezky. Často diskutovaným tématem je prezidentská milost, která by mu mohla být udělena. Mnoho lidí se obává, že Fujimorimu by mohl udělit milost buď současný prezident Alan García nebo Fujimoriho dcera Keiko, která hodlá kandidovat na prezidentku v roce 2011.⁸⁰

4.4 Paniagua, Toledo a znovu García

V červnu 2001 ustanovil prozatímní prezident Valentin Paniagua Corazao komisi, aby vyšetřila a objasnila fakta a odpovědnosti za násilí a porušování lidských práv páchané jak teroristickými organizacemi, tak vládními složkami během uplynulých 20 let. Závěrečná zpráva CVR, která vznikla po dvou letech vyšetřování, popisovala nejen aktéry konfliktu, ale i jeho oběti a spáchaná násilí a také navrhovala opatření, jež by měla napomoci národnímu usmíření.

Novým prezidentem se pak ve volbách v roce 2001 stal Alejandro Toledo Manrique, kandidát strany *Perú Posible*. Toledo zdědil zemi plnou problémů, se kterými se ovšem nedokázal příliš dobře vyrovnat, a korupční skandály, kterým musel čelit, mu na věrohodnosti a schopnosti efektivně vládnout rozhodně také nepřidávaly. Členové Světlé stezky dokázali využít nespokojenosti občanů s Toledovou vládou k získání nových stoupenců. Toledo obviňoval opozici, že se snaží zveličovat hrozbu, jakou pro stát představuje Světlá stezka, a tím podkopává jeho autoritu.

⁷⁹ BURT, J., YOUNGERS, C. Peruvian Precedent: The Fujimori Conviction and the Ongoing Struggle for Justice. *NACLA Report on the Americas* [online]. Mar/Apr 2010, vol. 43, iss. 2, str. 6-8. [cit. 2010-04-24]. URL:

<<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=1&did=2011605751&SrchMode=2&sid=1&Fmt=3&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1272149904&clientId=45149>>.

⁸⁰ tamtéž

Vzhledem k tomu, že v počátcích Toledova funkčního období byla aktivita Světlé stezky téměř nulová, nemusel se bojem proti ní zabývat. Toledo se zaměřil spíše na vymýcení obchodu s drogami než na přímé zničení Světlé stezky. Od tohoto kroku si sliboval, že Světlá stezka ztratí svou základnu a tudíž bude snadněji porazitelná. Ovšem ukázalo se, že čím více vláda bojovala proti pěstitelům koky, tím větší u nich měla Světlá stezka podporu, protože se jí celkem úspěšně dařilo chránit je. Na konci roku 2005 musel Toledo dokonce opět vyhlásit v několika provinciích výjimečný stav.

V roce 2006 pak ve volbách zvítězil opět Alan García. Ve své volební kampani se zaměřil především na mladé Peruánce, kteří nezažili jeho první funkční období v 80. letech, jež bylo poznamenáno zvýšením počtu ozbrojených akcí povstalců a rapidním nárůstem inflace. Protikandidáta ve volbách představoval bývalý příslušník armády Ollanta Humala. Ten ale čelil ostré kritice za krutý způsob vedení boje proti Světlé stezce v 90. letech, kdy jako kapitán velel v oblasti zapojené do pěstování koky. Navíc byl spojován s Vladimiro Montesinosem.

Humalu ze zahraničí podporoval venezuelský prezident Hugo Chávez. García po svém zvolení řekl, že jeho vítězství je naprosto jasná zpráva vyslaná peruánským lidem Chávezovi. Lid podle Garcíi odmítl „*zpátečnický model, který se (Chávez) pokusil zavést v Jižní Americe*“.⁸¹ Zvolením levicového Humaly by pokračovala vlna levicových prezidentů v Latinské Americe, kteří byli zvoleni do funkce v posledních letech. Po Evo Moralesovi v Bolívii by tak Hugo Chávez získal dalšího spojence.

García během svého současného mandátu mobilizoval armádu ve snaze zlikvidovat jednu z posledních základů Světlé stezky a zabránit tomu, aby svůj vliv znovu rozšířila. Jeho postoj vůči Světlé stezce vystihuje jeho prohlášení z roku 2009, kdy prohlásil, že zbývající příslušníci Světlé stezky „*musejí být vyhlazeni*“.⁸² Ovšem dodal, že toto bude dlouhodobější proces a bude vyžadovat trpělivost.

V souladu s návrhy doporučenými CVR, jež by měly přispět k usmíření, rozdál v červnu 2007 García šeky v celkové hodnotě 32 000 USD jako odškodnění 440 obcím na peruánské vysočině a v oblastech džungle, které byly zasaženy dvacetiletým

⁸¹ HENNESSY, H. Insults fly after election victory. *The Times* [online]. 6. 6. 2006, str. 38. [cit. 2010-04-10]. URL:

<<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1049118151&sid=6&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>. (přeloženo autorem).

⁸² Peru president says Shining Path remnants must be "exterminated". *EFE News Service* [online]. 7. 8. 2009 [cit. 2010-05-01]. URL:

<<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1821126551&sid=1&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>. (přeloženo autorem).

konfliktem mezi guerillami a státem. Obřad se konal v Ayacuchu, kde konflikt vznikl a kde se obě strany dopouštěly největších krutostí.⁸³

Ačkoliv se García snažil Světlou stezku úplně zničit, zatím se tak ještě nestalo. A podle toho, jak boj mezi vládou a guerillou doted' probíhal, nezdá se, že by se mu to mělo během jeho současného funkčního období, které skončí v roce 2011, ještě podařit.

⁸³ Uppsala University. *Uppsala Conflict Data Program*. [online]. Zveřejněno 2008 [cit. 2010-03-25]. URL: <http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=126®ionSelect=5-Southern_Americas#>.

Závěr

Světlá stezka je peruánská maoistická teroristická organizace, která velmi výrazně zasáhla do dějin Peru. Její ideologie byla odvozená od maoismu praktikovaného za Mao Ce-tunga v Číně, ovšem vůdce Světlé stezky Abimael Guzmán jej aplikoval na peruánskou společnost. Cílem Světlé stezky bylo svrhnout vládu a nastolit revoluční lidový režim. První roky své existence věnovala Světlá stezka rozšiřování základny svých stoupenců a vycvičování svých bojovníků. Když byla její podpora dostatečně velká, spustila svůj ozbrojený boj proti státu. Postupovala velmi systematicky, každý její krok byl předem důkladně promyšlen Guzmánem.

80. léta a počátek 90. let probíhal v Peru ve znamení boje vlády proti Světlé stezce. V té době byly na civilním obyvatelstvu páčány největší zvěrstva v dějinách Peru. Nedopouštěla se jich jen Světlá stezka, ale i příslušníci ozbrojených sil v rámci protipovstalecké kampaně. Tato zřejmě nejhorší etapa v dějinách Peru skončila tím, že byl v roce 1992 vůdce Světlé stezky zatčen. Těžko si můžeme představit, jak by dnes vypadala situace v Peru, kdyby k jeho zatčení nedošlo. Ačkoliv od prvního ozbrojeného útoku Světlé stezky na peruánský stát uplynulo letos už 30 let, většina Peruánců se asi nikdy nezbaví vzpomínek na hrůzy, které tato organizace za dobu své existence napáchala. Dotčení byli nejen všichni obyvatelé, ale i stát jako politická entita.

Guzmánovo zatčení mělo na fungování Světlé stezky velký vliv. Málem se v důsledku toho rozpadla. Ovšem časem se opět vzmožila a v posledních deseti letech se hovoří o znovuoživení její aktivity. Již nejde o tu silnou organizaci, již byla v 80. letech, ale pouze o její stín. Její existence závisí na obchodu s drogami, který je jejím hlavním zdrojem financí. Ačkoliv mnoho lidí považuje Světlou stezku za minulost, není tomu tak. Stále operuje v oblastech, kde se pěstuje koka, a vláda si s jejím odstraněním neví rady.

Se Světlou stezkou museli bojovat všichni prezidenti, kteří v Peru vládli po roce 1980. Prezidentům Belaúndemu a Garcíovi se to v 80. letech nedařilo vůbec, Fujimori ji dokázal dostat alespoň částečně pod kontrolu, ovšem za cenu porušování lidských práv a potlačení demokracie. Toledo se o Světlou stezku příliš nezajímal, čímž jí poskytl čas na znovuzískání základny podporovatelů. A současný prezident García se sice se Světlou stezkou snaží bojovat, tento boj je ale zatím nerozhodný.

Jak lze tedy zhodnotit význam Světlé stezky pro vývoj Peru? Nebýt Světlé stezky, Peru by dnes jistě vypadalo úplně jinak. Neprošlo by si desetiletími teroru, který

zanechal na peruánském obyvatelstvu následky, s nimiž se bude ještě dlouhou dobu vyrovnávat. Pravděpodobně by nebylo druhým největším exportérem koky na světě, protože vládní program eradikace koky by byl bez ochrany, kterou poskytuje Světlá stezka producentům a pašerákům, daleko efektivnější. Vlády by mohly využít prostředky, které byly vynaloženy na zničení Světlé stezky jiným způsobem, jež by přispěl k rozvoji země.

Budoucnost Světlé stezky je nejasná, ovšem je nepravděpodobné, že by se ještě někdy její aktivita rozmohla do takových rozměrů, jak tomu bylo v 80. letech. V současnosti je činnost Světlé stezky vládou sledována a tato organizace rozhodně není podceňována. Její spojení s producenty a pašeráky drog stále vzbuzuje obavy vlády. Až budoucnost ale ukáže, jakým směrem se bude Světlá stezka ubírat – zda bude pokračovat v současných aktivitách, nebo se postupně rozpadne. Jedno je nicméně z historických událostí, které jsem v práci popsala, jisté. Tento vývoj silně ovlivní vývoj celého Peru.

Literatura

Bibliografické zdroje:

del PINO, P. Family, Culture, and „Revolution“: Everyday Life with Sendero Luminoso. In *Shining and other paths: war and society in Peru, 1980–1995*. Durham: Duke University Press, 1998. Kapitola 5, str. 158–192. ISBN 0-8223-2217-X.

FITCH, J. S. *The armed forces and democracy in Latin America*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1998. 264 str. ISBN 0-8018-5918-2.

GONZALES, J. E. Guerrillas and Coca in the Upper Huallaga Valley. In *The Shining Path of Peru*. New York: St. Martin's Press, 1994. Kapitola 6, str. 123–143. ISBN 0-312-10619-X.

GORRITI, G. *The Shining Path: a history of the millenarian war in Peru*, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1999. 290 str. ISBN 978-0-8078-4676-6.

MASTERSON, D. M. *Militarism and politics in Latin America: Peru from Sánchez Cerro to Sendero Luminoso*. New York: Greenwood Press, 1991. 345 str. ISBN 0-313-27213-1.

McCLINTOCK, C. Theories of Revolution and the Case of Peru. In *The Shining Path of Peru*. New York: St. Martin's Press, 1994. Kapitola 12, str. 243–258. ISBN 0-312-10610-X.

McCORMICK, G. H. *The Shining Path and the Future of Peru*. Santa Monica: RAND Corporation, 1990. 58 str. ISBN 0-8330-1025-5.

OBANDO, E. Civil-Military Relations in Peru, 1980–1996: How to Control and Coopt the Military (and the consequences of doing so). In *Shining and other paths: war and society in Peru, 1980–1995*. Durham: Duke University Press, 1998. Kapitola 11, str. 385–410. ISBN 0-8223-2217-X.

PALMER, D. S. The revolutionary terrorism of Peru's Shining path. In *Terrorism in context*. University Park: Pennsylvania State University Press, 1995. Kapitola 7, str. 249–310. ISBN 0-271-01015-0.

ROEDL, B. *Dějiny Peru a Bolívie*. Praha: Lidové noviny, 2007. 363 str. ISBN 978-80-7106-839-6.

SCHEINA, R. L. *Latin America's Wars Volume II: The Age of the Professional soldier, 1900–2001*. Dulles: Brassey's, 2003. 530 str. ISBN 1-57488-450-6.

SCHÖNWÄLDER, G. *Linking civil society and the state: urban popular movements, the left and local government in Peru, 1980–1992*. University Park: Pennsylvania State University Press, 2002. 244 str. ISBN 0-271-02180-2.

TARAZONA-SEVILLANO, G. The Organization of Shining Path. In *The Shining Path of Peru*. New York: St. Martin's Press, 1994. Kapitola 9, str. 189–208. ISBN 0-312-10619-X.

Elektronické zdroje:

Army captures 7 suspected Shining Path guerrillas in Peru. *EFE News Service* [online]. Zveřejněno 17. 3. 2009 [cit. 2010-05-18]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1662214571&sid=1&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

AROSTEGUI, M. Troops dispatched to corral guerrillas ; Shining Path revives operations. *Washington Times* [online]. 12. 12. 2006, str. A15. [cit. 2010-04-16]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1178572141&sid=1&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

BURT, J., YOUNGERS, C. Peruvian Precedent: The Fujimori Conviction and the Ongoing Struggle for Justice. *NACLA Report on the Americas* [online]. Mar/Apr 2010, vol. 43, iss. 2, str. 6-8. [cit. 2010-04-24]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=1&did=2011605751&SrchMode=2&sid=1&Fmt=3&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1272149904&clientId=45149>>.

Center for Defense Information. *Sendero Luminoso (Shining Path or SL)*. [online]. Zveřejněno 1. 7. 2002 [cit. 2010-05-01]. URL: <http://www.cdi.org/program/document.cfm?DocumentID=877&StartRow=1&ListRows=10&appendURL=&Orderby=D.DateLastUpdated%20deSC&programID=39&IssueID=0&Issue=&Date_From=&Date_To=&Keywords=sendero&ContentType=&Author=&from_page=documents.cfm>.

CIA. *The World Factbook*. [online]. Zveřejněno 14. 4. 2010 [cit. 2010-04-16]. URL: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pe.html>>.

Comisión de la Verdad y Reconciliación. *Informe Final. Conclusiones Generales*. [online]. Zveřejněno 23. 8. 2003 [cit. 2010-04-03]. URL: <<http://www.cverdad.org.pe/ifinal/pdf/TOMO%20VIII/CONCLUSIONES%20GENERALES.pdf>>.

EUR – Lex. *Rozhodnutí Rady 2009/1004/SZBP ze dne 22. prosince 2009, kterým se aktualizuje seznam osob, skupin a subjektů, na něž se vztahují články 2, 3 a 4 společného postoj 2001/931/SZBP o uplatnění zvláštních opatření k boji proti terorismu*. [online]. Zveřejněno 23. 12. 2009 [cit. 2010-03-28]. URL: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:346:0058:01:CS:HTML>>.

Four die as police clash with guerrillas in Peru. *EFE News Service* [online]. Zveřejněno 30. 4. 2010 [cit. 2010-05-18]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=2022259631&sid=2&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

Gates Reaffirms U. S. Commitment to Peru. *U. S. Department of Defense Information / FIND* [online]. Zveřejněno 14. 4. 2010 [cit. 2010-05-05]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=2009206371&sid=2&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

Guerrilla ambush leaves 4 police dead, 5 wounded in Peru. *EFE News Service*. [online]. Zveřejněno 27. 11. 2008 [cit. 2010-05-18]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1602840221&sid=1&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

Heidelberg Institute for International Conflict Research. *Conflict Barometer 1997*. [online]. Zveřejněno 1997 [cit. 2010-03-15]. URL: <http://www.hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_1997.pdf>.

Heidelberg Institute for International Conflict Research. *Conflict Barometer 2007*. [online]. Zveřejněno 2007 [cit. 2010-03-15]. URL: <http://hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2007.pdf>.

Heidelberg Institute for International Conflict Research. *Conflict Barometer 2009*. [online]. Zveřejněno 2009 [cit. 2010-03-15]. URL: <http://hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2009.pdf>.

HENNESSY, H. Insults fly after election victory. *The Times* [online]. 6. 6. 2006, str. 38. [cit. 2010-04-10]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1049118151&sid=6&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

KENT, R. B. Geographical dimensions of the Shining Path insurgency in Peru. *Geographical Review* [online]. Oct. 1993, vol. 83, no. 4, str. 441–454. [cit. 2010-03-10]. URL: <<http://www.jstor.org/stable/215825>>.

OSBORN, R. On the Path of Perpetual Revolution: From Marx's Millenarianism to Sendero Luminoso. *Totalitarian Movements & Political Religions* [online]. March 2007, vol. 8, iss. 1, str. 115–135. [cit. 2010-03-25]. URL: <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=30h&AN=24233075&lang=c&s&site=ehost-live>>.

Paper says Sendero Luminoso gets funds from robberies in Bolivia. *EFE News Service* [online]. Zveřejněno 6. 3. 2009 [cit. 2010-05-18]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1656507061&sid=3&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

Peru president says Shining Path remnants must be "exterminated". *EFE News Service* [online]. 7. 8. 2009 [cit. 2010-05-01]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1821126551&sid=1&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

Peruvian police capture 2 suspected guerrilla commanders. *EFE News Service* [online]. Zveřejněno 6. 2. 2010 [cit. 2010-05-18]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1956337131&sid=2&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

Rebels kill soldier in Peru. *EFE News Service* [online]. Zveřejněno 26. 2. 2010 [cit. 2010-05-18]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1971690421&sid=2&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

SCHMIDT-LYNCH, C. Peru Sentences Shining Path Leader to Life in Prison. *The Washington Post (pre-1997 Fulltext)* [online]. 8. 10. 1992, str. A35. [cit. 2010-04-10]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=74053722&sid=1&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

Shining Path claims latest attacks in Peru. *EFE News Service* [online]. Zveřejněno 14. 4. 2009 [cit. 2010-05-18]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1678368561&sid=1&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

THE WORLD; Leader of Peruvian Rebellion Sentenced. *Los Angeles Times*. 14. 10. 2006, str. A6. [cit. 2010-04-10]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1145235771&sid=1&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

Uppsala University. *Uppsala Conflict Data Program*. [online]. Zveřejněno 2008 [cit. 2010-03-16]. URL: <http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=126®ionSelect=5-Southern_Americas#>>.

U. S. Department of State. *Foreign Terrorist Organizations*. [online]. Zveřejněno 19. 1. 2010 [cit. 2010-03-28]. URL: <<http://www.state.gov/s/ct/rls/other/des/123085.htm>>.

WEINSTEIN, J. M. A new threat of terror in the Western Hemisphere. *SAIS Review* [online]. Winter 2003, vol. 23, iss. 1, str. 2. [cit. 2010-04-14]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=319994731&sid=3&Fmt=4&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

WHALEN, A. Peru's jailed Shining Path founder publishes book on life, defence strategy in terrorism trial. *The Canadian Press* [online]. Zveřejněno 11. 9. 2009 [cit. 2010-04-16]. URL: <<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1857715281&sid=1&Fmt=3&clientId=45149&RQT=309&VName=PQD>>.

Seznam zkratek

APRA	<i>Alianza Popular Revolucionaria Americana</i> Revoluční lidové sdružení Ameriky
CVR	<i>Comisión de la Verdad y Reconciliación</i> Komise pravdy a usmíření
DIRCOTE	<i>Dirección Contra el Terrorismo</i> Protiteroristické oddělení
FARC	<i>Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia</i> Revoluční ozbrojené síly Kolumbie
MRTA	<i>Movimiento Revolucionario Túpac Amaru</i> Revoluční hnutí Túpac Amaru
PCP	<i>Partido Comunista Peruano</i> Komunistická strana Peru
SIN	Servicio de Inteligencia Nacional Peruánská tajná služba
VRAE	<i>Valle del río Apurímac y Ene</i> Údolí řek Apurímac a Ene

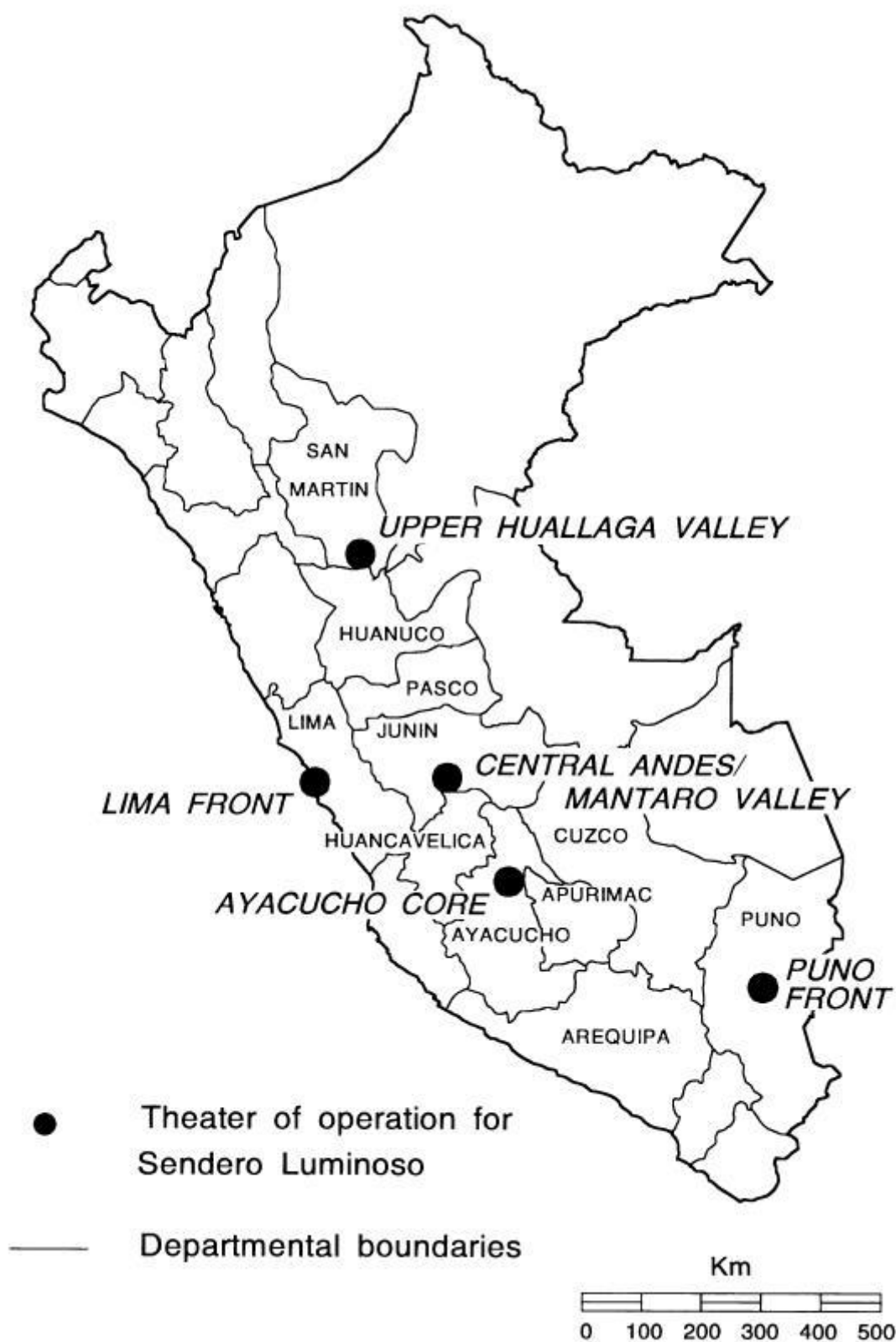
Přílohy

Příloha č. 1: Mapa Jižní Ameriky

Zdroj: <http://mothersfightingforothers.wordpress.com/2007/03/22/map-of-south-america/>

Příloha č. 2: Mapa Peru

Zdroj: KENT, R. B. Geographical dimensions of the Shining Path insurgency in Peru. *Geographical Review* [online]. Oct. 1993, vol. 83, no. 4, str. 443. URL: <<http://www.jstor.org/stable/215825>>.